

„La ilaha illa Allah wa Muhammad rasul Allah.”¹
(Shahada)²

ISLAM: „REVELAȚIE” ȘI AUTORITATE – O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Introducere

La originea marilor sisteme de credință articulate și proclamate se află *revelația*. Prin *revelație* se afirmă descoperirea de sine a divinului față de ființa umană, astfel ca aceasta să îl poată cunoaște și intra în relație cu el³. Această *descoperire de sine* va deveni apoi sursa *autorității* în materie de religie, prin *autoritate religioasă* înțelegându-se dreptul divin de a implementa sau de a impune omului un sistem de credințe, practici sau valori⁴. În orice discuție referitoare la problema specifică a autorității religioase, întrebarea crucială pare a fi următoarea: *există vreo persoană, instituție sau document care să aibă dreptul de a ne prescrie crezul și practica religioasă?*⁵ Răspunsul este că doar o Ființă supremă, perfectă, distinctă în sens superior față de orice altă ființă sau lucru din ordinea creată, Ființă care a creat lumea materială și apoi s-a revelat pe Sine acestei lumi are autoritatea de a pretinde și a impune; Singura care are dreptul să determine ce trebuie să credem și cum trebuie să trăim.

Creștinismul susține că Dumnezeu este o astfel de Persoană, actul creator, revelator și apoi răscumpărător oferindu-i autoritate absolută în fața lumii materiei. El are autoritate datorită a ceea ce este El și datorită a ceea ce a făcut El pentru lumea creată.

---

¹ “Nu este dumnezeu în afară de Allah și Mohamed este profetul său”, George Fry & King James, *Islam: a survey of the muslim faith*, Ed. Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1981, p. 72.

² Mărturia de credință islamică, formată din inițialele cuvintelor care o compun, Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998, p.160.

³ Cf. Millard J. Erickson, *Teologie creștină*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 137.

⁴ A se face distincția între autoritatea religioasă și autoritarism. Prin ultimul se înțelege o persoană care încearcă să-și impună propriile valori sau credințe într-un mod agresiv și intolerant. (cf. Erickson, *Teologie*, p. 214)

⁵ Erickson, *Teologie*, p. 215.

Revelația de Sine dobândește conotații autoritativ-normative prin interacțiunea directă și concretă cu umanitatea sub forma unei persoane divino-umane (*Iisus Hristos, Dumnezeuul întrupat*), a unui document divino-uman (*Sfânta Scriptură*) și a unei instituții divino-umane (*Biserica*).

De remarcat că revelația divină, pentru a fi absolut-autentică și universal-autoritativă, trebuie să fie un act divin independent, suveran și nedeterminat, necauzat de circumstanțe din sfera lumii create⁶.

Islamul, la fel ca și creștinismul, pretinde autoritate religioasă pe baza revelației divine. Ființa supremă (*Allah*) s-a revelat pe sine printr-un intermediar uman (*Mahomed*), revelația fiind consemnată într-un document devenit autoritate și normă în materie de religie (*Coranul*).

Lucrarea de față își propune investigarea acestei pretenții a islamului la revelație și autoritate religioasă, punând sub semnul îndoielii autenticitatea actului și agentului revelator, cât și conținutul documentului autoritativ care a consemnat revelația. Odată contestat actul revelației, întrebare fundamentală căreia islamismul trebuie să-i ofere răspuns este: *de unde îi vine autoritatea?* Ca răspuns la *criza de autoritate* concludă, se va sugera că - în propagarea sau impunerea islamismului - nu este vorba atât de mult de o autoritate religioasă, cât de un *autoritarism contextual*.⁷

1. Mahomed și Coranul: problematica „revelației”

Secțiunea curentă își propune o investigație asupra contextului așa-numitei *revelații islamice*, a agentului uman care a intermediat-o, precum și a documentului care a consemnat respectiva revelație.

a. Mahomed – un profil biografic

Dintre toți marii întemeietori de religii, Mahomed este unul dintre puținii căruia i se cunoaște, în linii mari, biografia (*contra* Eliade)⁸. Principale izvoarele istorice pe baza cărora este

---

⁶ Conform teologiei pauline atât creația lumii materiale, cât și răscumpărarea ei hristică, dar și aducerea în existență a instituției eclesiale existau în gândirea divină înainte de actul creator *ex nihilo*. (cf. Efeseni 1:4-10)

⁷ Prin „autoritarism contextual” se înțelege o impunere agresivă (d.p.d.v. ideologic sau politic) a islamului, pe fondul unui context istoric, geografic, social și politic extrem de favorabil.

⁸ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase (vol III)*, Ed. Universitas, Chișinău, 1994, p. 69. Despre valoarea istorico-biografică a evangheliilor, vezi Craig Blomberg, *The historical reliability of the gospels*, IVP, London.

reconstituită viața profetului sunt Coranul (*al-Quran*) și tradițiile orale (*al-Hadith*)⁹, autenticitatea istorică a acestor surse fiind, în mod pertinent, pusă la îndoială. Reținerea este cauzată de subiectivismul evident al descendenților care i-au consemnat „istoria”, adepți care au tratat materialul biografic oferindu-i un sens paradigmatic-pozitiv¹⁰, dar și de interferențele legendarului în spațiul istorico-narativ¹¹.

Supunând materialul unei critici narativ-istorice (*formgeschichte*)¹², corespondentul islamic al demitologizării prin care Bultmann a încercat „istoricizarea lui Iisus din Nazaret”¹³, rezultatul obținut conturează imaginea ordinară a umanului¹⁴.

Din cantitatea de material biografic pe care îl putem considera credibil, autentic din punct de vedere istoric, vom selecta doar acele informații care se subordonează scopului declarat al acestui eseu.

Mohamed (*Muhammad*, „Cel lăudat”) se naște în jurul anului 570 A.D. la Mecca, în importantul trib al *qurayshiți*-lor. Rămânând orfan de la 6 ani este crescut de bunicul său Abd al-Muttalib și, mai apoi, de unchiul său după mamă, Abu-Talib. Această perioadă din viața profetului, neconturată din punct de vedere istoric, se pare că a stat cu semnul sărăciei materiale și a obscurității¹⁵. Tradiția mahomedană istorisește o serie de întâmplări neobișnuite din copilăria sa, acțiuni care aveau să anticipeze marele rol pe care Mahomed îl va juca în istoria lumii¹⁶. Istoricitatea acestor relatări este, însă, mai mult decât îndoielnică.¹⁷

La 24 de ani intră în serviciul unei văduve bogate, *Khadija*, care se va folosi de el în afacerile sale comerciale, urmând ca ulterior cei 2 să se căsătorească, deși între ei era o diferență de 15 ani (el avea 25 de ani, ea avea 40). Această căsătorie îi va asigura lui Mahomed posibilități largi de existență, menționând doar călătoriile sale de afaceri sau timpul liber pentru meditație, precum

---

⁹ Nadia Anghelescu, *Introducere în Islam*, Ed. Enciclopedică, București, 1993, p.30.

¹⁰ Idem.

¹¹ Vasilescu, *Istoria*, p. 155. Cităm: „relatări fragmentare, adesea sibiline, aproape întotdeauna pretându-se la interpretări divergente”(Blachere R).

¹² Nu voi procesa materialul istoric, doar ofer anumite concluzii a unor reputați istorici. Pentru o introducere în exegeza și critica textuală islamică, vezi Henri Lammens, *Islamul: credințe și instituții*, Ed. Corint, București, 2003, pp. 50-57, Jean Delumeau, *Religiile lumii*, Ed. Humanitas, București, 1996, pp. 288-290, Jaqueline Russ, *Istoria filosofiei: Gândirile fondatoare (vol.I)*, Ed. Univers enciclopedic, București, 2000, p. 193, sau Henry Corbin, *Istoria filosofiei islamice*, Ed. Herald, București, 2005, pp. 13-26.

¹³ Rudolf Bultmann, *Jesus Christ and Mythology*, Ed. Prentice Hall, Oxford, UK, 1997 și *The New Testament and Other Basic Writings*, Ed. Augsburg Fortress Publishers, 1984.

¹⁴ Jean Delumeau, *Religiile lumii*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 264.

¹⁵ Henri Lammens, *Islamul: credințe și instituții*, Ed. Corint, București, 2003, p. 38.

¹⁶ cf. Eliade, *Istoria credințelor*, p. 69-70 despre relatări miraculoase ale nașterii sale.

¹⁷ Vasilescu, *Istoria*, p. 156.

și o oarecare vază în societate. Până la moartea soției sale, *Khadija*, Mahomed va rămâne monogam. După aceea, va contracta o serie de căsătorii, la moartea sa având nu mai puțin de 9 neveste.¹⁸

A încerca o discreditare a agentului uman care a primit și intermediat revelația islamică doar pe baza contextului de viață (*sitz in lebem*), a faptului că a fost orfan sau că a crescut într-un mediu pauper, ar reprezenta o inconsecvență istorică, cunoscut fiind faptul că lideri proeminenți ai istoriei universale provin din medii similare¹⁹. Totuși, este posibil ca acest context să fi conturat în Mahomed o fire hiper-sensibilă, predispusă la meditație²⁰, cunoscute fiind retragerile lui spirituale (*tahannut*) în munți sau în grotle de lângă Mecca, cât și timpul îndelungat petrecut în meditații, practici străine politeismului arab²¹.

În jurul vârstei de 40 de ani, Mahomed trece printr-o criză sufletească majoră, manifestată printr-o nevoie acerbă de singurătate, liniște și meditație. În fiecare an se va retrage timp de o lună în cavernele muntelui Hira, unde va practica o asceză severă, practică preluată de la călugări creștini (probabil gnostici) cu care s-ar fi întâlnit anterior, în timpul călătoriilor sale caravanieră în Siria²².

În acest context el primește revelația angelică: îngerul Gavril îi apare într-o noapte și, învăluindu-l în mantia sa, îi poruncește să „*Recite!*” (*Iqra'*)²³, fapt care l-a făcut pe Mahomed să concluzioneze că a fost ales pentru a comunica omenirii revelațiile divine²⁴. Momentul rostirii revelațiilor divine coincide cu anumite crize nervoase și stări extatice în care vocea i se schimbă, devine palid și începe să tremure, polemiștii creștini de mai târziu vorbind despre crizele epileptice ale *Profetului*²⁵.

---

¹⁸ Cf. Vasilescu, *Istoria*, p. 155, Angheliescu, *Introducere*, p. 33. se pare că ar fi avut mai multe neveste.

¹⁹ Iisus, dar și alți lideri religioși sau politici provin din astfel de contexte. Pentru cadrul social al lui Iisus, vezi Raymond Brown, *The birth of the Messiah*, ABRL, Double Day, NY, 1997.

²⁰ Lammens, *Islamul*, p. 38.

²¹ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 70.

²² Idem.

²³ „*Citește! În numele domnului tău care l-a făcut pe om din sânge închegat/ Citește căci domnul tău este prea bun/ El este cel ce ne-a învățat codeiul/l-a învățat pe om ce el nu a știut/....*”, Octavian Silvestru Isopescul, *Coranul*, Ed. Cartier, Chișinău, 2004, Sura 96.

²⁴ Angheliescu, *Introducere*, p. 31.

²⁵ Idem.

Odată cu încetarea temporară a viziunilor, Mahomed va trece printr-o nouă și severă criză existențială și, căzând pradă îndoielii și disperării, vrea să se sinucidă; este momentul în care revelațiile angelice revin²⁶.

Pe un astfel de fundal „revelator” nevrotic, el are nevoie de confirmarea umană a soției sale²⁷ și a vărului acesteia, un creștin pe nume *Waraka*, aceștia încredințându-l de autenticitatea revelațiilor primite și de statutul său de *rasulu Allahi* („trimisul lui Allah”)²⁸. Acesta este contextul debutului său ca profet al propovăduirii publice.

Concluzii preliminare

Conform datelor biografice menționate, putem contura profilul psihologic al unui Mahomed introvert, meditativ, hiper-sensibil, cu serioase crize de personalitate manifestate în contextul crizei de la mijlocul vieții (*middle age crisis*)²⁹, specifice vârstei masculine de 40 de ani. Fără a apela la argumentul unei boli epileptice, supoziție tot mai puțin folosită în studiile cercetătorilor contemporani³⁰, profilul psihologic redat anterior slăbește considerabil autoritatea lui Mahomed ca agent și intermediar revelațional credibil (din punct de vedere istoric).

Mai mult, personajul istoric care ni se conturează pare extrem de nesigur pe sine, având nevoie de confirmarea celor apropiați pentru a accepta „autenticitatea” revelației și a chemării profetice primite. Influența creștinului *Waraka* este semnificativă din punctul acesta de vedere, revelația angelică originară parvenindu-i lui Mahomed de fondul unui sincretism religios personal, confuz și nedefinit. Influențat de interacțiunile cu adepți ai creștinismului (probabil de nuanță gnostică și nestoriană) și ai iudaismului, cu care stabilește contacte în timpul călătoriilor de afaceri întreprinse în Siria³¹ sau prin intermediul negustorilor evrei și creștini ce tranzitau Mecca, Mahomed va prelua de la aceste religii anumite credințe și practici pe care și le va asuma (monoteismul, asceza, pelerinajul, etc.)³². Pe fondul acestei incertitudini religioase, se prea poate ca criza existențială care a precedat revelația să fi fost cauzată și de conflictul religios intern dintre semi-creștinismul gnostic, preluat incomplet și inconsecvent, iudaismul ebraic - preluat incomplet

---

²⁶ Vasilescu, *Istoria*, p. 157.

²⁷ Philippe Gaudin, *Marile religii*, Ed. Orizonturi, București, 1999, p. 144.

²⁸ Vasilescu, *Istoria*, p. 156.

²⁹ Elliot Jaques, *Death and the Midlife Crisis*, International Journal of Psychoanalysis, 1965.

³⁰ Vasilescu, *Istoria*, p. 156.

³¹ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 70.

³² Inițial va respecta religiile creștină și iudaică, numind adepții acestor revelații anterioare *ahl al-kitab*. Cf. Jaroslav Pelikan, *The Encyclopedia of Christianity (vol.II)*, Ed. Wm. B. Eerdmans, Leiden, HI, 2003, p. 749.

și inconsecvent, și semi-polyteismul arab, abandonat incomplet și inconsecvent³³. De fapt, așa cum avea să susțină Maurice Gaudefroy-Demonbynes³⁴, islamul va deveni el însuși un mare „sincretism religios”, caracterizat de inconsecvență și incompletitudine, după cum vom argumenta în secțiunea următoare.

Toate aceste remarci istorico-biografice ar trebui, cel puțin, să știrbească autoritatea lui Mahomed ca intermediar credibil al revelației divine!

b. Coranul – inconsecvența „revelației” în revelație

În urma revelației angelice și a chemării profetice de a proclama credința reală (*la ilaha illa Allah* „nu există alt dumnezeu decât Allah”), Mahomed se va percepe ca fiind alesul divin pentru restituirea purității originare a credinței. Intenția sa nu este aceea de a fonda o nouă religie, ci de a reforma polyteismul arab, sub imboldul crezurilor iudeo-creștine *aproximative*³⁵ cu care interacționase anterior³⁶.

Această gândire se va dezvolta ulterior într-un exclusivism religios radical, consemnarea scrisă a revelației sale, Coranul, urmând a avea drept scop nu doar reformarea gândirii arabe, ci și a dogmelor și practicilor creștine și evreiești³⁷, pe care Mohamed le consideră originare autentice, dar ulterior falsificate.³⁸

Lucrarea de față nu își propune o informare succintă asupra conținutului Coranului (nici asupra *Hadith*-ului), ci numai accentuarea diferențelor ireconciliabile, antitetice, dintre cele două. Motivația este oferită de pretenția mahomedană, potrivit căreia *Profetul* se consideră parte integrantă din marea revelație iudeo-creștină³⁹, scrierea sa pretinzând aceeași origine cerească.

Altfel spus avem parte de o „revelație” islamică în sfera *revelației* iudeo-creștine deși, așa cum s-a menționat anterior, Mahomed o consideră pe aceasta din urmă falsificată. Sau, altfel spus, avem o *anti-revelație* în *revelație*.

De vreme ce, asupra subiectului revelației, consemnării și păstrării textelor creștine sacre s-au scris lucrări bine argumentate, reputați cercetători în domeniul criticii textuale având aici un rol

---

³³ vezi cazul „fiicelor lui Allah”, Eliade, *Istoria credințelor*, p. 71.

³⁴ Vasilescu, *Istoria*, p. 163.

³⁵ Creștinism gnostic, nestorian, monofizismul, iacobiți, Eliade, *Istoria credințelor*, p. 85, Lammens, *Islamul*, p. 35.

³⁶ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 75.

³⁷ Lammens, *Islamul*, p. 63.

³⁸ Angheliescu, *Introducere*, p. 19, Eliade, *Istoria credințelor*, p. 84.

³⁹ Angheliescu, *Introducere*, p. 19.

considerabil⁴⁰, mă voi rezuma la a considera textul Sfintei Scripturi divin, revelat, autentic, normativ și actual⁴¹, investigând - pe baza acestor presupoziii - autenticitatea și autoritatea textului islamic.

Debutul proclamării publice a lui Mohamed stă sub semnul ironiei, sarcasmului public și chiar a persecuției⁴². Pentru a accepta veridicitatea afirmațiilor lui Mohamed (constând, în cea mai mare parte, din prelegeri apocaliptice⁴³), audiența îi pretinde o călătorie extatică în cer, de unde trebuie să se întoarcă cu o carte sacră, Profetul trebuind astfel să se conformeze idealului ilustrat de Moise, Enoh sau Daniel, ante-mergători care, suindu-se la cer, au primit direct de la Allah „Cartea revelației divine”⁴⁴.

Pretenția lansată de audiență va deveni cu atât mai presantă pentru Mahomed, cu cât ripostele și justificările sale înmulțite vor întâmpina acuzații și ridiculizări masive. Trăiește un puternic complex al persecuției, comparându-se cu Avraam, Moise, Noe, David, Ioan Botezătorul sau Iisus. Totul avea să se schimbe însă odată cu *mi'rag*-ul („răpirea celestă”), experiență nocturnă plasată între 617-619, în cadrul căreia Mahomed întreprinde o călătorie celestă extatică, întâlnindu-l pe Allah și primind de la acesta „Cartea sacră” – Coranul, precum și o anumită cunoaștere ezoterică, pe care nu are voie să o comunice⁴⁵.

Contextul în care Mahomed primește Coranul este unul cât se poate de șubred din punctul de vedere a veridicității istorice. Presiunea publică prelungită exercitată asupra unui psihic sensibil, cadrul clar delimitat în care i se impune primirea documentului revelat, sincretismul religios în care identificăm influențe de gândire gnostic-creștine, apocaliptic-iudaice sau ezoteric-păgâne, asortate cu elemente de fantastic-oriental – toate acestea pun sub semnul incertitudinii legitimitatea istorică a unei astfel de experiențe. Și o face cu atât mai mult cu cât nici chiar islamul nu s-a decis asupra unei variante unice de relatare a „experienței nocturne”, versiunile existente având serioase diferențe de conținut⁴⁶.

Dacă susținem un cadrul al revelației Coranului neveridic și inconsecvent din punct de vedere istoric, aceeași acuzație de inconsecvență i se poate atribui și conținutului „Cărții Sacre”.

---

⁴⁰ Recomand Bruce Metzger - *The Text Of The New Testament: Its Transmission, Corruption, And Restoration* și *The Canon of the New Testament: Its Origin, Development, and Significance*.

⁴¹ Nu ține de scopul acestei lucrări o argumentare pro infailibilitatea textului biblic.

⁴² Gaudin, *Marile religii*, p. 144.

⁴³ Pelikan, *The Encyclopedia*, p. 749.

⁴⁴ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 77.

⁴⁵ Idem.

⁴⁶ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 78.

Remarcabilă din punctul acesta de vedere este modificarea textului „sacru”, în *Sura 53* Mahomed susținând că zeițele arabe al-Lat, al-Uzza și Manat („fiicele lui Allah”) sunt „zeițe sublime [și mijlocitoare între oameni și Allah] și mijlocirea lor e căutată pe bună dreptate între oameni”.⁴⁷ Mai târziu avea să modifice textul numindu-le „nume goale [...] cărora Allah nu le-a dat nici o putere”⁴⁸, mărturisind că diavolul fusese cel ce inspirase scrierea inițială⁴⁹.

Dincolo de inconsecvența internă, exemplificată anterior, există și inconsecvențe de ordin extern, evidente la o simplă raportare a textului coranic la cel biblic. O astfel de comparație externă se justifică, Mahomed susținând o sursă comună a celor două revelații și o continuitate logică a revelației sale⁵⁰. Din punctul acesta de vedere, confuziile pe care le face la importul de text biblic țin de domeniul burlescului: confuzia dintre cele două Marii, povestea lui Core devenit ulterior faraon al Egiptului, fuzionarea haotică a istoriilor lui Ghedeon, Samson Goliat și David, precum și implicarea samariteanului milostiv în introducerea apostaziei israelite, prin adorarea vițelului de aur⁵¹, sunt exemple extreme de incultură biblică și de ridicol uman, nicidecum de revelație divină.

Dezvoltarea hristologiei coranice este un alt exemplu de inconsecvență externă, fiind ultimul exemplu de care vom face uz. Iisus este denumit „Mesia, Cuvântul și Duhul lui Allah”, o reminiscență ideologică a *Logos-ului* ioanin. Deasemnea, este susținută concepția Sa imaculată, fiind apărată cu vehemență în fața polemiștilor evrei. Cu toate acestea, filiația divină a lui Iisus este respinsă categoric, „Allah nu a zămislit, nici nu a fost zămislit”⁵². Încă din copilărie Iisus săvârșește cele mai uimitoare minuni⁵³, iar moartea sa pe cruce a fost doar o iluzie și o eroare umană, Allah luându-l mai înainte la cer, un altul murind în locul Său⁵⁴. Cu toate acestea Iisus este un simplu om, inferior Profetului care este *khatam* – „pecetea”, împlinirea șirului profețiilor. El este ultimul și cel mai mare profet, a cărui venire a fost anticipată chiar de către profetul Iisus⁵⁵.

Un sumar studiu comparativ evidențiază crase incompatibilități de conținut, posibilitatea unei surse divine comune pentru cele două texte religioase fiind totalmente exclusă. Și această

---

⁴⁷ Idem, p. 76.

⁴⁸ Coranul, Sura p. 53.

⁴⁹ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 76.

⁵⁰ Lammens, *Islamul*, p. 63 *contra* Delumeau, p. 291 are o altă părere...”nu pretind a reproduce sau a completa relatarea biblică”. Afirmția sa nu este argumentată.

⁵¹ Lammens, *Islamul*, p. 51.

⁵² Walter Martin, *The Kingdom of the cults*, Ed. Bethany House Publisher, Mineapolis, 1985, p. 366.

⁵³ Lammens, *Islamul*, p. 64.

⁵⁴ Coranul, Sura 4:157, cf. Martin, *The Kingdom*, p. 366.

⁵⁵ Lammens, *Islamul*, p. 63.

concluzie trebuie relaționată la concepția inspirației divine pe care Mohamed o atribuie Scripturilor iudeo-creștine⁵⁶.

Inconsecvențe majore se pot identifica și la nivelul *praxis*-ului, viața Profetului contrastând puternic morala și principiile scrierii sale. Nu întâmplător islamologul I. Goldziher îl definea ca pe un om mic cu o scriere mare, afirmând că „*opera sa a fost mai mare decât persoana sa*”⁵⁷. Este notoriu faptul că, sub presiunea politicului sau a senzualului, Mahomed recurge la acte de cruzime, înșelătorie sau la căsătorii scandaloase chiar și pentru moravurile arabe de atunci⁵⁸, cum ar fi căsătoria sa cu *Zainab*, soția fiului său adoptiv, sau căsătoria sa cu o fetiță de 9 ani. De menționat că Mohamed avea mai bine de 50 de ani când a contractat aceste căsătorii⁵⁹.

Acest mod de viață ar trebui să submineze serios autoritatea religioasă a unuia care se pretinde „trimisul lui Allah” sau care dorește ca scrierile sale să fie acceptate drept „revelație divină”.

Concluzii preliminare

Dacă putem contesta autenticitatea revelației divine a islamului în urma investigației intermediarului acesteia (*Mahomed*), la o concluzie identică vom ajunge și după o investigație a conținutului consemnat al acestei revelații (*Coranul*). Contextul original în care revelația a fost primită, context mai degrabă psihologic, oniric și sincretic decât istoric, inconsecvența internă a conținutului său, incompatibilitatea externă dedusă în urma comparației cu scrieri pe care Mahomed le considera de o sursă și calitate comună, cât și lipsa credibilității morale a celui ce primește, consemnează și proclamă Coranul, duc la o contestare, chiar discreditare justificată a caracterului divin al scrierii coranice.

2. Mahomed și islamul: problematica autorității

Propunem, în această secțiune, o investigație asupra modului în care Mahomed a reușit să-și impună revelațiile personale consemnate în Coran drept autoritate religioasă inspirată, normativă pentru noua religie care avea să se contureze – islamul.

---

⁵⁶ Vezi și Henry Corbin, *Istoria filosofiei islamice*, Ed. Herald, București, 2005, p. 13 sau Gabriel Constantinescu, *Filosofia arabă a istoriei*, Ed. Anastasia, București, 1996, pp. 27-28.

⁵⁷ Vasilescu, *Istoria*, p. 159.

⁵⁸ *pace* Anghelescu, *Introducere*, p. 33.

⁵⁹ *Idem*, p. 159.

a. Arabia premahomedană – premisele apariției islamului

Locul de naștere al islamului avea să devină Arabia occidentală, mai precis provincia *Hijaz*-ului, provincie mărginită de regiunile Siriei (la Nord), Najd-ului (Est), Yemen-ului (Sud) și ale Mării Eritreea (în partea de Vest)⁶⁰.

„Un mediu brusc și sincopat”, așa avea să descrie Henri Lammens mediul arab. Meteorologia ținutului, monocromia peisajului, caracterul beduinilor sau al sedentariilor, constituția lor – numai nervi, mușchi și oase, limba lor săracă în rezonanțe vocalice și impregnată de gravul gutural, alfabetul greoi și de neînțeles fără suportul diacritic, poezia săracă în sensuri figurate ori imagini evocatoare de gânduri sau simțiri, poezie care nu reușește să miște sensibilul sau să invite la visare, analfabetismul nomadului izolat în pustiu – totul avea să contureze un spațiu al incertitudinii, propice iluziei.⁶¹

Beduinul, cel care va accepta fără entuziasm un islamism adus de arabii sedentari, formează majoritatea de 83% a populației din regiune. „Totul la acest sărman, până și îmbrăcămintea lui jerpelită și totuși decorativă, solemnitatea înfățișării lui exterioare, vorbirea prețioasă, trăsăturile feței, pasionate și totodată grave, brăzdate și parcă uscate la foc, toate întregesc iluzia”⁶², afirmă Renan, în încercarea sa de a descrie beduinul.

El își dezvoltă o cultură a *individualismului*, climatul aspru și deprimant al deșertului amplificându-i lipsa toleranței și a omeniei. Cadrul geografic care îl obligă să trăiască în izolare și să-și dispute puțină apă și pășunile sărăcicioase cu cei din vecinătatea tribului său îl fac egoist, dârz, tenace și lacom, cu inima rece în fața sentimentelor altruiste, ospitalitatea reprezentând pericolul la care putea să își expună tribul (*hospes hostis*), iar *razzia* devenind o metodă legitimă de supraviețuire; el nu are nici un scrupul în a jefui călătorul sau membrul unui alt trib decât al său, considerând bunurile altor indivizi *mal Allah* („bunul lui Allah”).

Pe de altă parte, un astfel de context îi încurajează tendințele înnăscute, solicitându-le până la randament maxim, obligându-l să se bizuie numai pe sine. Tenacitatea neîmblânzită de a lupta împotriva naturii necruțătoare, împotriva fiarelor deșertului, dar mai ales împotriva omului, îi

---

⁶⁰ Lammens, *Islamul*, p. 15.

⁶¹ Idem, pp. 15-19.

⁶² Idem, p. 19.

modelează un caracter de oțel, maleabil și rezistent în același timp, care îi permite să trăiască și chiar să prospere într-un mediu unde totul de usucă, mai puțin *alter-ego*-ul său⁶³.

Pe fondul „individualismului colectiv” (individualism exprimat în sfera unei profunde mentalități tribale)⁶⁴, sentimentul religios al beduinului apare ca fiind șters și comunitar în același timp. El nu manifestă preocupări religioase profunde⁶⁵, iar când le manifestă (sporadic) acestea iau forma neconturată a politeismului, a chenoteismului, a polidemonismului sau a litolatricii, fiecare trib fiind caracterizat de autonomie religioasă, având proprii săi zei⁶⁶. Lammens descrie contextul religios preislamic vorbind despre o „practică religioasă multiplex”.⁶⁷

Cât despre arabul sedentar, acesta trăiește în marile aglomerări urbane, în special Mecca, Medina (*Yathrib*) și Tayf. Secțiunea coranică meccană descrie viața sedentarelor din aceste medii urbane (referirile sunt făcute în mod special la Mecca), adevărate stupuri umane⁶⁸ caracterizate de agitația continuă, febra lucrativă sau furia speculației la piața de mărfuri și la bursa de schimb. Mecca devine un adevărat paradis al conducătorilor de caravane, al bancherilor ce oferă împrumuturi cu camătă exagerată, al zarafilor care speculează piața mărfurilor și rata de schimb – piață fluctuantă, aflată într-o continuă fierbere, mereu influențată de aflusul monedelor străine (bizantine, sassanide, yemenite), de creșterea sau devalorizarea lor, de sosirea caravelor străine sau de încărcătura pe care o aduc cu ele, de condițiile climaterice din regiune, etc.⁶⁹. Mediul urban arab este o „viață intensă care palpită”.⁷⁰

Într-un cadru în care rațiunea mercantilă este mai presus de orice considerații sau principii, (bărbați sau femei, deopotrivă, fiind respectați pe baza performanțelor negustorești)⁷¹ religia devine secundară și superficială, stând sub semnul politeismului și a sincretismului religios. Așezările urbane, fiind centre comerciale și de tranzit sunt expuse și fenomenului migraționist, amintind aici însemnata comunitate de evrei de la Medina (populația evreiască fiind majoritară aici)⁷², colonia de creștini abissieni din Mecca sau comunitățile de asceți și sihaștri creștini din

---

⁶³ Earle E. Cairns, *Christianity through the centuries*, Ed. Zondervan Publisher, Grand Rapids, Michigan, 1981, p. 167, Lammens, *Islamul*, pp. 15-30.

⁶⁴ Gaudin, *Marile religii*, p. 129.

⁶⁵ Coranul îl numește pe beduinul preahomedan “necredincios” (Sura 43:30).

⁶⁶ Vasilescu, *Istoria*, p. 152.

⁶⁷ Lammens, *Islamul*, p. 30.

⁶⁸ Referința nu e a Coranului ci a lui Lammens, *Islamul*, p. 28

⁶⁹ Lammens, *Islamul*, p. 28.

⁷⁰ Coranul, Sura 14:37.

⁷¹ Vasilescu, *Istoria*, p. 155, Lammens, *Islamul*, p. 38.

⁷² Vasilescu, *Istoria*, p. 154.

vecinătatea Siriei⁷³. Interacțiunea dintre politeismul arab și religiile aduse de creștinii sau evreii stabiliți aici este certă, islamismul de mai târziu fiind puternic influențat de aceste curente religioase⁷⁴.

Rezumându-ne la a indica influența creștină asupra lumii arabe în general și asupra lui Mahomed în special⁷⁵, se merită remarcată influența nefastă a unui creștinism neortodox, în mare majoritate reprezentat prin sectele iacobinilor, nestorienilor, gnosticilor, sau a creștinilor abissieni - puternic influențați de literatura iudaică apocrifă. Influența acestor creștini, care își cunoșteau parțial și inconsecvent dogma, dezacordurile și diferențele doctrinare ivite între ei, au „facilitat” transmiterea un creștinism confuz, ireal, al cărui unic punct unitar va rămâne proclamarea monoteismului.

În astfel de împrejurări, Mahomed nu avea cum să pătrundă înțelesul unui creștinism autentic, el nereușind să distingă învățătura creștină de cea iudaică, ajungând să le considere revelații primitive reale la origini, ulterior fiind denaturate înadins.⁷⁶

Dincolo de aceste aspecte, trebuie să remarcăm influența acestor idei și dogme religioase asupra urbelor arabe, fapt inexistent la beduinul protejat de asprimea deșertului care îl izola de influențele străine.

Acest cadru, confuz-policromat din punct de vedere religios, denotă un vid spiritual tot mai profund, într-o societate care trăiește un mercantilism exacerbant. Criza majoră a societății arabe sedentare se va declanșa odată cu prăbușirea Imperiului Roman de Apus⁷⁷, un adevărat dezastru pentru comerțul, piața și transporturile negustorilor arabi. Din acel moment criza economică se va accentua treptat, ajungând - în preajma debutului profetic a lui Mahomed, la cote alarmante⁷⁸.

Concluzii preliminare

Momentul debutului profetic al lui Mahomed este unul al crizei. Ne referim la o criză spirituală, atât a beduinului cât și a sedentarului, manifestată prin ignoranță, confuzie și

---

⁷³ Lammens, *Islamul*, p. 35.

⁷⁴ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 70.

⁷⁵ cf. întâlnirile lui cu asceți sau comercianți creștini, Cairns, *Christianity*, p. 167.

⁷⁶ Lammens, *Islamul*, p. 35.

⁷⁷ Cairns, *Christianity*, p. 166.

⁷⁸ Vasilescu, *Istoria*, p. 152.

superficialitate religioasă, marcată de influențele monoteiste iudeo-creștine și concretizată într-o trăire materialist-consumistă lipsită de altruism și moralitate.

În acest context, criza economică generată de căderea Imperiului Roman de Apus va afecta nu doar nivelul material sau social al arabilor, ci întreaga sa filosofie de viață, întregul său sistem de valori.

Astfel de împrejurări impuneau o schimbare majoră la nivel social dar și religios, după cum concluzionează Vasilescu: „răspândirea iudaismului și a creștinismului provocase o stare de spirit specială, de îndepărtare a vechii religii idolatre și de căutare a ceva nou, corespunzător noilor nevoi spirituale ale vremii. Terenul era deci pregătit pentru apariția unui reformator care avea să sintetizeze diferitele curente religioase din viața arabilor. Aceasta cu atât mai mult cu cât fărâmițarea politică și reaua stare economică și socială deveniseră de-a dreptul periculoase pentru Arabia, presată de cele două mari puteri vecine: Imperiul bizantin și Persia. Se impunea, deci, unificarea Arabiei sub toate raporturile. Aceasta avea să fie opera lui Mahomed”.⁷⁹

b. Între Mecca și Medina – impunerea și expansiunea islamului

Pe un astfel de fundal socio-politic și religios, mesajul spiritual - dar cu evidente implicații sociale – predicat de Mahomed va atrage, dincolo de rude și prieteni, oameni sărmani, analfabeți, tineri și sclavi, predicarea sa fiind percepută drept apel la reformare socială, prin egalizarea tuturor membrilor comunității⁸⁰. Iar reacția marilor familii din Mecca nu va întârzia să apară. Ostilitatea *qurayshiți*-lor de vază, care încep să se teamă de influența sa asupra maselor populare, va trece asendent de la ironie, batjocură, amenințare, până la un nivel redus de persecuție⁸¹. Neputând să se atingă direct de persoana lui Mahomed (acesta fiind parte din clanul *hashemit*, al cărui lider era unchiul său *Abu Talib* și – conform concepției sociale a epocii - omul nu era autonom, ci parte dintr-un întreg, acest întreg fiind clanul, iar a lovi omul însemna a lovi întregul clan⁸²), au început să îi persecute adepții, mulți dintre ei⁸³ fiind obligați să emigreze în Abissinia. Odată cu „anul tristeții”, an în care Mahomed își va pierde și spijinul lăuntric (soția *Khadija*) și pe cel exterior (unchiul *Abu Talib*), asupra tribului său se vor intensifica presiunile și persecuțiile izolaționiste,

---

⁷⁹ Idem, p. 155.

⁸⁰ Gaudin, *Marile religii*, p. 141.

⁸¹ Angheliescu, *Introducere*, p. 31.

⁸² Gaudin, *Marile religii*, p. 141.

⁸³ Conform anumitor istorici, ar fi vorba de 100 de bărbați, exceptând femeile și copiii. (cf. Eliade, *Istoria credințelor*, p. 79)

obligându-l pe acesta să părăsească Mecca. Astfel profetul pornește spre *Yathrib* (Medina), cetate cu care semnase anterior un pact de supunere⁸⁴, ajungând acolo, împreună cu un alt grup însemnat de adepți⁸⁵, la 22/24 septembrie 622 (după o călătorie de 300 de km, traversând deșertul), evenimentul - purtând numele de *heghira* („expatrierea, emigrarea”) - marcând începutul erei musulmane⁸⁶.

Perioada expansiunii islamice (622-632) va debuta sub semnul unei intense activități religioase, caracterizată de organizarea comunității credincioșilor (*umma*) și a instituțiilor ei socio-religioase⁸⁷. Dacă structura teologică a islamului fusese așezată deja la Mecca, la Medina au fost structurate și implementate practicile și rânduielile cultului: moscheea (*masjid*)⁸⁸, rugăciunea (*salat*), postul (*siyam*), dania (*sadaqa*), pelerinajul (*hajj*), etc.⁸⁹. Excepționala inteligență și abilitate politică cu care Mahomed este înzestrat iese la iveală din modul în care reușește să adune și să unească musulmanii veniți de la Mecca și noii convertiți de la Medina, formând o singură *umma* al cărui lider se auto-proclamă și abolind, astfel, strictele fidelități tribale⁹⁰. Autoritatea sa crește încă din început, organizarea sa extinzându-se din sfera religioasă în cea socială, Mahomed începând a reorganiza întreaga cetate, căreia îi va schimba numele din *Yathrib* în *Madinatu n-nabiyy* „Orașul profetului”⁹¹.

Mahomed începe să pretindă în Medina autoritate absolută, faptul de a fi fost intermediarul revelației divine trebuind să-i confere unică și deplină putere religioasă. Iar când aceasta îi va fi contestată ori negată, Mahomed nu va pregeta să uzeze puterea politică și militară pentru a o impune⁹².

Pentru organizarea noii comunități, conform principiilor propovăduite de noua religie, el trebuie să intre în dialog cu comunitatea creștină locală dar, mai ales, cu numeroasa comunitate de evrei a Medinei. Convins de originea comună și de compatibilitatea celor trei credințe monoteiste, încearcă să-și apropie cele două religii, cu scopul de a la integra în islam⁹³, preluând de la acestea

---

⁸⁴ Cu ocazia pelerinajului la Mecca din 622 AD, 75 de bărbați din Yathrib se leagă, printr-un jurământ solemn, să lupte pentru cauza lui. Eliade, *Istoria credințelor*, pp. 79-80.

⁸⁵ Este primit regește, cu imnuri religioase și cântece de slavă. Gaudin, *Marile religii*, p. 146.

⁸⁶ Angheliescu, *Introducere*, p. 31, Eliade, *Istoria credințelor*, p. 80.

⁸⁷ Pentru mai multe informații, vezi George Fry, *Islam*, p. 18.

⁸⁸ Gaudin, *Marile religii*, p. 146.

⁸⁹ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 80.

⁹⁰ Idem, p. 81.

⁹¹ Fry, *Islam*, p. 43.

⁹² Gaudin, *Marile religii*, p. 146.

⁹³ Angheliescu, *Introducere*, p. 32.

învățători sau practici precum postul sau milostenia⁹⁴. Refuzul venit din partea evreilor și creștinilor medinezi îl va determina să-și reconsidere poziția, accentuând de data aceasta diferențele dintre credințe (cf. acuzația că aceștia ar fi falsificat mesajul divin original)⁹⁵, afirmând succesiunea progresivă a islamismului din creștinism – la fel cum se întâmplase și în cazul succesiunii anterioare iudaism-creștinism⁹⁶ – și pornind persecuții tot mai aprige împotriva acestora, concretizate în jafuri, măceluri și deposedări de bunuri⁹⁷. Ibn Ishaq, unul dintre primii biografi ai lui Mahomed, relatează cumplitul incident medinez în care, după expulzarea și deposedarea a două mari triburi evreiești, Mahomed cere execuția tuturor bărbaților evrei din cel de al treilea trib rămas în Medina, astfel că într-o singură zi⁹⁸ sunt deposedați de orice bun material și decapitați între 600 și 900 de evrei⁹⁹.

Consolidându-și autoritatea pe plan local, odată ce atribuțiile sale vor fi ferm stabilite, Mahomed va începe să trimită predicatori ambulănți la toate triburile, cetățile și metropolele din vecinătatea Arabiei. Vrând să redeschidă conflictul cu *qurayshiții* care îl alungaseră, va începe să întreprindă o serie de atacuri (*razii*) împotriva caravanelor care mergeau spre Mecca. Pe fondul fricii de a nu li se ocupa traseele caravanelor, *qurayshiții* meccani vor organiza o armată de 1000 de luptători, învinsă însă de trupele lui Mahomed la Badr, în martie 627¹⁰⁰. Era debutul conflictului meccano-medin care se va intensifica în anii următori, victorii și înfrângeri fiind înregistrate de ambele părți¹⁰¹. Între cele două cetăți avea să fie încheiat un armistițiu, încălcat însă de Mahomed, pe fondul ascensiunii sale politice, triburi întregi de beduini, și chiar qurayshiți trecând de partea lui. Astfel, în fruntea unei armate de 10.000 de musulmani va intra în Mecca, ocupând-o fără luptă¹⁰². Cu excepția a șase dintre cei mai îndârjiți adversari, care vor fi executați, Mahomed va arăta bunăvoință meccanilor, interzicând masacrarea lor¹⁰³. După ocuparea Meccăi, același Ibn Ishaq consemnează execuțiile unui număr neprecizat de meccani, care au refuzat noua credință

---

⁹⁴ Fry, *Islam*, p. 44.

⁹⁵ cf. nota de subsol nr. 72.

⁹⁶ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 81.

⁹⁷ Vasilescu, *Istoria*, p. 155.

⁹⁸ Posibil ca evenimentul să aibă loc în urma bătăliei de la Uhud, 628. Eliade, *Istoria credințelor*, p. 82.

⁹⁹ Ibn Ishaq, *Biblioteca Sacra*, Libronix Digital Library, Ed. Thomas Nelson Publisher, Grand Rapids, Michigan, 2005, p. 464.

¹⁰⁰ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 82.

¹⁰¹ Anul 628 (Uhud, Mecca), 629 (Mu'ta). Cf. Eliade, *Istoria credințelor*, pp. 82-83.

¹⁰² Idem, p. 83.

¹⁰³ Idem.

propovăduită de Mahomed, compunând cântece satirice pe seama acestuia¹⁰⁴. Astfel începea la Mecca reforma religioasă, concretizată în distrugerea idolilor de la *Kaaba*, pedepsirea „necredincioșilor” și organizarea cultului islam ca unică credință adevărată, descinsă direct din Avraam, *părintele arabilor*¹⁰⁵.

Apoi, Mahomed s-a reîntors la Medina. Doi ani mai târziu (8 iunie 632), avea să moară în brațele Aishei, soția favorită¹⁰⁶.

Concluzii preliminare

Odată cu *heghira* medină începe o nouă etapă în viața și activitatea lui Mohamed, simțitor diferită de cea precedentă¹⁰⁷. Este momentul în care profetul, predicatorul și intermediarul mesajului lui Allah va deveni omul politic, liderul militar, judecătorul și executorul adversarilor săi – fie ei politici, fie religioși. Este momentul în care politica și religia islamică se contopesc¹⁰⁸. Și de-aici va începe cu adevărat expansiunea islamismului¹⁰⁹.

CONCLUZII FINALE

Islamul este una dintre cele mai mari religii ale lumii, numărând la finele anului 2000 peste 1.2 miliarde de credincioși, aproximativ 20% din populația lumii¹¹⁰. Această religie monoteistă pretinde și proclamă o credință de origine divină, inspirată supranatural și revelată ultimului și celui mai însemnat dintre profeți – Mahomed și consemnată într-o scriere sacră – Coranul.

Studiul de față – care se vrea o simplă privire de ansamblu, nicidecum un studiu exhaustiv – nu își propune altceva decât să ridice câteva semne de întrebare vis-a-vis de aceste pretenții emise de islam.

Pornind de la noțiunile de revelație și autoritate, lucrarea pune sub semnul îndoielii credibilitatea istorică a pretensei revelații divine. Investigația biografică a personajului Mahomed, conturarea personalității sale, observarea moralității, a profilului psihologic, îi minimalizează drastic credibilitatea de intermediar uman pentru o revelație divină care se vrea autoritativă,

---

¹⁰⁴ Ibn Ishaq, *Biblioteca Sacra*, p. 551.

¹⁰⁵ Vasilescu, *Istoria*, p. 156.

¹⁰⁶ Eliade, *Istoria credințelor*, p. 84.

¹⁰⁷ Vasilescu, *Istoria*, p. 155.

¹⁰⁸ Fry, *Islam*, p. 3.

¹⁰⁹ Cairns, *Christianity*, p. 167, Pelikan, *The Encyclopedia*, vol. II, pp. 750-751.

¹¹⁰ Pelikan, *The Encyclopedia*, vol. II, p. 749

normativă, culminantă și finală. Simpla analiză a consemnării conținutului acestei revelații, *Cartea Sfântă* sau *Coranul*, întăresc suspiciunile unei veritabile revelații, cartea transmițând un puternic sentiment de confuz, de ignoranță, de amalgam religios. Pe fondul contestării divinului revelat, trebuia să răspundem unei crize a autorității care, în mod logic, a rezultat de aici. Cum anume se poate impune o astfel de religie? Ca răspuns la întrebare, am conturat cadrul socio-politico-geografic și religios în care Mohamed va impune islamismul, identificând un gol spiritual intens și o criză economică cu implicații la nivelul filosofiei de viață, identificând un cadru propice apariției unei noi mișcări religioase. Cât despre expansiunea ei, am observat că aceasta devine semnificativă în momentul politizării islamismului, acesta fiind impus pe cale militară. De fapt, era singura cale prin care islamul putea fi impus. Atunci când autoritatea unei credințe nu vine din revelația ei, nefiind un dat de sus, ea nu se poate impune decât prin autoritarism, un dat al circumstanței.

Când nu se propagă prin convingere divină, ea se va propaga prin constrângere umană.